

Omek

Beháálotechá 5785

2025. június 12.

Tórai „utazások” – miért pont akkor állunk fel, amikor a frigyláda mozog?

Ismerős sorokat találhatnak a mostani hetiszakaszban azok, akik gyakran járnak zsinagógába:

„Amikor elindult a frigyláda, Mózes így szólt: kelj fel, Örökkévaló, és szaladjanak szét ellenségeid, és meneküljenek el gyűlölőid előled!

És amikor megnyugodott, így szólt: térj vissza, Örökkévaló, Izrael ezreihez.” (Mózes 4., 10:35:36)

Amikor a Tóratekercset elővesszük, az első mondatot mondjuk (Vájhi binszoá), amikor pedig visszatesszük, akkor a másodikat (Uvnucho jomár). Azon kevés rendszeres imáink egyike ez, melyeknek forrása maga a Tóra¹.

Még pontosabban fogalmazva, ez a két mondat nem is csak egyszerűen ima, hanem a Mózes által megélt szituáció újraélése. Hiszen mi is pontosan akkor mondjuk, amikor a mi életünkben a frigyláda szerepét betöltő Tóratekercs elindul, illetve visszaérkezik a frigyszekrénybe.

A Sulchán Áruch azt mondja, hogy amíg a Tóratekercset le nem teszik, addig állnunk kell:

¹ Szintén ilyen a Smá Jiszráél, a Nádas tengernél mondott ének (Áz jásir) valamint a múlt heti olvasmányban szereplő kohanita áldás (Jevárechechá).

IV. évfolyam, 32. szám

Mázl tov – a 100. szám! ★

IMPRESSZUM

Az omek szó jelentése: mélység. Elgondolkodtató, inspiráló, a tórai és rabbinikus irodalomból építkező témák, üzenetek, napjaink számára.

Kiadó: Bét Jehuda Közösség

Székhely: 1084 Budapest, Scheiber Sándor u. 2.

Felelős kiadó-szerkesztő:

Szántó-Várnagy Binjomin

Lapterv: Novák Tamás

Borítókép: cottonbro studio @ Pexels

Terjesztés: Vida Ákos

Megjelenik 150 példányban.

ISSN 3058-051X (Nyomtatott)

ISSN 3058-0609 (Online)

EVERGENS
RECLAIM YOUR BIRTHRIGHT

„Amikor látunk egy Tóratekerceset **menetközben**, kötelesek vagyunk állni előtte. És mindenki álljon, egészen addig, **amíg meg nem áll** az, aki viszi, és a helyére nem ér, vagy addig, amíg el nem tűnik a szem elől.” (Sulchán Áruch JD 282:2)

Ha azonban a cél a Tóra tisztelete, akkor miért számít, hogy a tekercs halad vagy áll?

A Keszeř Misne (Hilchot Tefilin 10:9) megmagyarázza, hogy ennek a törvénynek a forrása a Tóratudós tisztelete. A Talmudban ugyanis így áll:

„Ha a Tóra tanulói miatt felállunk, akkor a Tóra előtt mennyivel inkább!” (Kidusin 33b)

Amíg a Tóratudós halad, addig mindenki más feláll. Amikor azonban leül, akkor a többiek is leülhetnek. Pontosan ugyanezt az elvet követjük a Tóratekercs tiszteleténél is.

Az is kiderül ebből a gondolatmenetből, hogy különbség van a Tóratekercs tisztelete és a Tóratanuló (rabbi, bölcs) tisztelete között. Hiszen maga a rabbi is a Tórából szerezte a bölcsességet.

Ha a Tóra nem lenne, akkor a rabbi sem lenne miért megtisztelni.

Meglepő módon a Talmud egy másik forrásában pontosan ellenkező logikát találunk. Ott arról van szó, hogy noha a Tóra egyszerű olvasata szerint bizonyos vétkekért 40 botütés jár büntetésként, a talmudi Bölcsök azonban mégis levezették a Tóra szövegének figyelmes olvasatából, hogy 39 is elegendő (ld. Mózes 5., 25:3, Misna Mákot 3:10).

Ez az, amit Rává, a híres talmudi bölcs így kommentál:

„Milyen bolondok azok az emberek, akik **a Tóratekercs előtt felállnak, de a Tóratudós előtt nem állnak fel!** Hiszen a Tórában 40 botütés áll, és jöttek a rabbi, és levontak belőle egyet².” (Mákot 22b)

Rává szerint tehát az elsődleges tisztelet a Tóratudósaknak jár, nem pedig magának a Tóratekercsnek.

Valóban: ha a Tóra szövege nem papiruszra van írva, hanem egy élő, érző ember szívébe, az mindenképpen előrébb való.

Hiszen ő el tudja magyarázni a Tóra részleteit, összefüggéseit, képes arra, hogy alkalmazza a mindennapi életben és közelebb hozza az emberek szívéhez.

Amint a magyarázók erre rámutatnak, ez a kétféle megközelítés egyáltalán nem mond ellent egymásnak: a Tóratudós ereje magából a Tórából származik, viszont a Tóratudós emberként képes megeleveníteni a Tóra leírt szavait (ld. Rán Kidusin 14b).

Érdekes aspektusra világít rá a Máharsá magyarázata. Szerinte Rává valójában azokat a túlságosan pragmatikus, de Tóratanulás iránt kevésbé érdeklődő embereket kritizálja, akik azt szokták mondogatni: „ezeknek a rabbiknak mi haszna van?” (ld. Szanhedrin 99b).

E kérdés mögött az a mélyebb dilemma húzódik meg, hogy

a Tóratanulásnak vajon csak akkor van értelme, ha abból konkrét, gyakorlati haszon származik? Vagy esetleg a szellemi foglalkozás önmagában is értékes?

Mindennek ismeretében vizsgáljuk meg közelebbről azt a mondatot, amit a Tóratekercs elővételekor mondunk:

„Amikor **elindult [binszoá]** a frigyláda, Mózes így szólt: **kelj fel [kumá]**, Örökkévaló, és szaladjanak szét ellenségeid, és meneküljenek el gyűlölőid előled!”

Először is figyeljük meg, hogy ez a mondat már önmagában is tartalmazza azt a különleges halachát, ami az állás általi megtisztelést éppen a Tóratekercs mozgásához kapcsolja. Hiszen

² Félreértés ne essék: nem arról van szó, hogy a rabbi nagysága abban áll, hogy megváltoztatják a Tórát. Amint azt a Talmud elemzése bemutatja, ők csak a Tóra mélyén rejlő valódi értelmet hozzák elő, a szöveg alapos, figyelmes olvasása által.

Mózes az Örökkévalót éppen akkor kérte meg, hogy mintegy „keljen fel”, amikor „a frigyláda elindult”, vagyis mozgásban volt.

A héber nyelv különbséget tesz *utazás* [*nesziá*] és *menés*, *haladás* [*hálichá*] között. A frigyláda pedig nem pusztán „megy”, hanem „utazik”. Amíg az utazás hosszútávú, perspektivikus, idealisztikus, addig az egyszerű menés célja jóval rövidebb távú és pragmatikus.

A frigyládának, a Tórának az indulása inkább utazás-jellegű, hosszútávú és idealisztikus. El-lentétben azokkal, akik az elméletnek csak akkor látják értelmét, ha abból valami konkrét, kézzelfogható és fizikai eredmény van – a Tóra szemüvege ennél jóval messzebbre lát.

Ez megmagyarázza, hogy miért szerepel ebben a mondatban is az „utazás” szó, és azt is, hogy miért éppen ez a fajta haladás az, ami a tiszteletet, vagyis az értékítéletet okozza.

Rává kissé megdöbbenő, fenti magyarázatát is jóval érthetőbbé teszi. Ő azokat címzi, akik nem képesek hosszútávon gondolkodni, csak az itt-és-mostban. Nekik válaszolja azt, a saját logikájuk szerint, hogy a Tóra bölcsei igenis az itt-és-mosthoz is szólnak.

Aki azonban képes arra, hogy ezeken a kereteken túllépjen, az igenis részese „az eljövendő világnak”, és már itt, ebben a világban is meg tapasztalhatja a Tóra szellemi értékének erejét.

MEGEMLÉKEZÉS

A volozsini Cháim rabbi jesivája és kora

Ezen a héten kedden volt a *Nefes HáCháim*, azaz a volozsini Cháim rabbi jorcájtja. Ő volt a vilnai Gáon legnevezetesebb tanulója, akinek nevéhez fűződik a modern kori első jesiva megalapítása. Ez a híres volozsini jesiva, melyet „a jesivák anyjának” is neveznek.

Igencsak tanulságos és híres a jesiva megalapításának története. Természetesen korábban is léteztek kisebb, helyi jesivák, de a volozsini volt az első nagyobb, strukturált, modern értelemben vett tanintézmény, kifejezetten megfogalmazott ideológiai célkitűzéssel: *Torá lismá*, azaz Tóratanulás önmaga kedvéért.

A lehető legtöbb Tóratudás és mélység megszerzése és megértése, nem azért, hogy a tanulók rabbik legyenek, hanem kifejezetten azért, mert a Teremtő adta a Tórát, ez egy nagy micva, amit mi nagyra értékelünk.

Érdekesség a magyar közönség számára, hogy nagyjából ugyanabban az időben alapították (1803), mint a híres, szintén nagyszabású pozsonyi (Pressburg) jesivát, melyet *Chátám Szófer*, Ausztria-Magyarország vezető Tóratudósa

némileg más céllal alapított: azért, hogy az ott tanulók a régió minden egyes kis falujába a legmagasabb színvonalú Tóratudósokat, rabbikat juttasson el.

Amikor Cháim rabbinak eszébe jutott megalapítania a jesivát, elsőre természetesen mesteréhez, a vilnai Gáonhoz fordult jó tanácsért, aki azonban meglepetésére azt javasolta, hogy még várjon a megvalósítással. Néhány évvel később, amikor ismét feltette ugyanezt a kérdést, mestere válasza immár igenlő, bátorító volt.

De vajon mi változott meg a két kérdés között? „Amikor először kérdezted, túl lelkes voltál” – szolt a tanító válasza.

Sokan úgy ismerik a kor zsidóságának a történetét mint haszidizmus és hagyományos zsidóság (*mitnágdim*, azaz ellenállók) ideológiai küzdelmét. A vilnai Gáon és a volozsini Cháim rabbi az utóbbi csoport kiemelkedő képviselői voltak.

A haszidizmus új, majdhogynem reform-jellegű áramlatnak számított, melytől a kor vezető

rabbijai igencsak óvakodtak. Különösképpen amiatt, hogy ebben a korai fázisban valóban voltak olyan elhajlások a vallás hagyományos áramlatától, melyek aggodalomra adtak okot. Az is igaz, hogy ez a szembenállás sokszor olyan konfliktusok okozójává vált, melyre a mai történelmi távlatból nem tudunk büszkeséggel visszatekinteni.

De azt is hozzá kell tenni, hogy olyan haszid vezetőik is voltak, akik egyenesen hálával gondoltak vissza a volozsini Cháim rabbi kritikai írásaira, mondván, hogy ha ő nem lett volna, akkor elképzelhető, hogy a haszidizmus ma nem az lenne, aminek megismertük – a vallásos zsidó világ egy fontos és legitim ágazata.

Időpontok Budapesten:

Gyertyagyújtás **péntek este**: 19:02 és 20:23 között.

Szombat kimenetele: 21:45.

A zsinagógában **péntek este** 18:00-tól tanulás, majd minche. 18:30-tól Kábálát Sábát.

Vendégünk a péntek esti kiduson: Rákócza Richárd író.

Köszönjük a múlt heti beszélgetést Bíró Eszter énekesnőnek!

A *Smá Jiszráelt* olvassuk el legkésőbb szombat reggel 8:45-ig.

Hétfő és csütörtök reggel 8:00-kor imádkozunk a *Rumbach utcai zsinagógában*.

Kedd és szerda reggel 7:30-kor imádkozunk a *Bét Jehuda zsinagógában*.

Szombat reggeli imák a Bét Jehuda zsinagógában június hónapban:

Június 7-én, *Nászo* szombatján és
Június 21-én, *Slách* szombatján (**jövő héten!**) 9:00-kor.

Sábát sálom! Gut sábesz!

Kedves Olvasók! Mekkora méretben jelenjen meg a jövőben az OMEK magazin?

Szavazás: <https://betjehuda.hu/omek-magazin-merete/>

AZ OMEK MAGAZIN IV. évfolyam 32. számát

Feldmann Éva adományozta

Feldmann Miklósnak (בנימין),

a debreceni orthodox zsidó hitközség egykori tagjának áldott emlékére, aki,
gyermekai, Daniel, Zelman és Chavi szívében és emlékezetében örökké jelen van.

Legyen a tanulásunk, inspirációnk a lelke felemelkedésére!